

ارزیابی خصوصیات میوه برخی ارقام زیتون (*Olea europaea* L.) شهرستان خرم آباد

عبداله احتشام‌نیا*

۱- استادیار گروه تولیدات گیاهی (علوم باغبانی)، دانشگاه لرستان، خرم‌آباد.

*نویسنده مسئول: ab.ehteshamnia@gmail.com

چکیده

شناسایی و انتخاب رقم مناسب برای هر منطقه جغرافیایی از مهم‌ترین عوامل در گسترش موفق سطح زیر کشت درختان زیتون است. در این راستا، برخی خصوصیات میوه از قبیل ابعاد (طول، عرض، قطر) میوه و نسبت آنها به یکدیگر، قطر میانگین هندسی، کرویت، حجم، چگالی، وزن میوه و وزن گوشت پنج رقم زیتون (شامل ارقام روغنی، زرد، سویلانا، کرونائیکی و کنسروالیا) باغ سازگاری تیپ ۵۷ خرم‌آباد مورد مطالعه قرار گرفت. نتایج تجزیه واریانس نشان داد که بین ارقام مورد بررسی از نظر کلیه صفات بجز صفات وزن گوشت و نسبت طول به عرض میوه اختلاف معنی‌داری در سطح یک درصد وجود دارد. مقایسه میانگین صفات با استفاده از آزمون چند دامنه‌ای دانکن در سطح پنج درصد انجام شد. براساس نتایج تجزیه خوشه‌ای به روش Ward، ارقام در سه گروه قرار گرفتند. براساس نتایج رقم کنسروالیا بالاترین قطر میوه، وزن گوشت میوه، بالاترین کرویت میوه را در بین ارقام مورد بررسی داشته و در بین ارقام مورد بررسی به‌عنوان رقم مناسب کنسروی شناسایی گردید.

کلمات کلیدی: ارقام، خصوصیات میوه، کنسروالیا، لرستان

مقدمه

زیتون (*Olea europaea* L.) از خانواده Oleaceae و دارای ۳۰ تا ۳۵ جنس و حدود ۶۰۰ گونه می‌باشد که ۱۶۰ گونه آن مربوط به جنس یاس است. در حال حاضر بیشتر باغات زیتون کشور در مناطق رودبار و طارم واقع شده‌اند. عمده ارقام در این مناطق، ارقام روغنی محلی و زرد می‌باشند. ارقام دیگری از قبیل محلی گرگان، خرم‌آباد، شنگه، دزفول، بربر، دکل، زاهدی و خستای نیز در جنوب کشور بصورت پراکنده و محدود کاشته می‌شوند (محمدی و وکیلی، ۱۳۸۵). ارقام مذکور و سایر ارقام مورد کاشت در کشور، بتدریج با شرایط بومی منطقه سازش یافته و از طرفی بعلاوه محدود بودن در یک منطقه دارای تنوع ژنتیکی نمی‌باشند. همچنین واریته‌ها و ارقام زیتون ایران، توسط تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان نام‌گذاری شده است و از نظر علمی با گونه‌های موجود در دنیا از نظر ویژگی‌ها، مورد تطابق قرار داده نشده است. آگاهی از برخی خصوصیات فیزیکی مهم از قبیل شکل، اندازه، حجم، چگالی و وزن در انواع مختلف هسته برای جداسازی، جابجایی، انبارداری و سیستم‌های خشک‌کننده حائز اهمیت است (Heidarbeigi et al., 2008). مهم‌ترین برنامه پس از جمع‌آوری ارقام و گونه‌ها، شناخت خصوصیات و استعدادهای آنها می‌باشد. با شناسایی دقیق صفات و خصوصیات کمی و کیفی درختان میوه می‌توان بهترین ارقام تجاری را جهت مصارف مورد نظر مشخص نمود و گسترش داد (رضوی، ۱۳۷۷). گزارش شده است که صفاتی از قبیل طول، عرض و قطر میوه، وزن تر و خشک میوه، شکل میوه، همچنین اندازه گل آذین و شکل تاج نقش مهمی در گروه‌بندی ارقام زیتون داشته و جزء صفات تأثیرگذار به‌منظور مطالعه ارقام می‌باشند (Cantini et al., 1999). تحقیقات در خصوص ویژگی‌های مورفولوژیکی میوه، هسته و برگ چهار فنوتیپ از رقم لاستروکا زیتون نشان داد که بین فنوتیپ‌های مورد مطالعه تفاوت‌های مورفولوژیکی وجود دارد (Bencic et al., 2010). جهت انتخاب ارقام مناسب در زیتون کاری نوین، مجموعه‌ای از صفات نظیر پربار بودن، مقاومت به آفات و شرایط نامساعد طبیعی، میزان روغن زیاد، کیفیت خوب روغن، اندازه و شکل مناسب و نسبت بالای گوشت به هسته حائز اهمیت می‌باشند. زیتون قابلیت سازش بالایی با مناطق مختلف جغرافیایی دارد. در ایران تعدادی از ارقام با شرایط محلی سازگار شده و بیشتر باغ‌های اقتصادی زیتون ایران از ارقام زرد و روغنی محلی تشکیل شده‌اند و ارقام خارجی نیز در سطوح محدودی مشاهده می‌گردد (میرمنصوری، ۱۳۷۶؛